



NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for slåttemarkene på Rabliåsen i Hemnes kommune, Nordland

NIBIO RAPPORT | VOL. 8 | NR. 156 | 2022



Annette Bär

Divisjon for matproduksjon og samfunn, Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for slåttemarkene på Rabliåsen i Hemnes kommune, Nordland.

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
16.12.2022	8/156/2022	Åpen	420162	17/01345
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-03190-1	2464-1162	34	3	

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Statsforvalter i Nordland, Klima- og Miljøavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Anne Sofie Bråge Fjeldstad

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, kulturlandskap, slåttemark, utvalgt naturtype, tilskuddsordning for trua naturtyper

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Utarbeidelse av skjøtselsplanen for Rabliåsen i Hemnes kommune er utført på oppdrag av Statsforvalteren i Nordland. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervju med brukeren. Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av naturtypen. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokaliteten.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Hemnes

STED/LOKALITET:

Rabliåsen

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

AVD. LEDER

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Annette Bär

FORSKER

**NIBIO**NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Revidering av skjøtselsplanen for Rabliåsen i Hemnes kommune er utført i forbindelse med fagkoordinatorens sine oppgaver i samråd med Statsforvalteren i Nordland. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark (Direktoratet for naturforvaltning 2009). Den baserer seg på feltbefaring i 2022 og dialog med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark i Nord-Norge. Denne er en del av skjøtselsplanmalen og er ikke utarbeidet av undertegnede. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

NIBIO takker grunneieren Roar Bustnes og Statsforvalteren i Nordland for godt samarbeid.

Tjøtta, desember 2022

Annette Bår

Fagkoordinator for trua naturtyper i Nordland fylke
NIBIO, Tjøtta

Innholdsfortegnelse

1 Slåttemark i Nord-Norge	6
2 Skjøtselsplan for Rabliåsen	9
2.1 Innledning.....	10
2.2 Hensyn og prioriteringer.....	10
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	10
2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen	11
2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	11
2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen	11
2.7 Mål for verdifull slåttemark.....	12
2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode).....	12
2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	12
2.9.1 Slått	12
2.10 Oppfølging av skjøtselsplanen.....	14
2.11 Bilder fra lokaliteten(e).....	15
3 Referanse.....	19
Vedlegg 1.....	20
Vedlegg 2.....	32
Vedlegg 3.....	34

1 Slåttemark i Nord-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstra og satt frø. De er ofte overflatelydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødsla med tilført husdyr- og kunstgjødsl. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike), og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter.

Artssammensetningen i slåttemarkene kan variere mye blant annet avhengig av klimaet. Variasjonen i slåttemarksfloraen er stor fra nord til sør og fra kyst til innland i Nord-Norge. Forskjeller i fuktighetsforhold og kalkinnhold i marka påvirker også artssammensetningen sterkt.

Vanlige plantearter i tørre-friske enger er gras og halvgras som engkvein, rødsvingel, gulaks, bakkefrytle, bleikstarr og urter som for eksempel blåklomme, ryllik, følblom, småengkall, hvitmaure, fuglevikke, engsyre, harerug, engsoleie, marikåpe-arter, i høyereliggende områder også snøsøte. I Nordland og Troms er også rødknapp og prestekrage vanlige innslag i tørre slåttemarker, mens silkenellik kan komme inn i Øst-Finnmark.



Slåttemark på Svebakken i Hemnes kommune i Nordland som representerer en tørr-frisk engutforming. Bildet t.h. viser småengkall som gjerne vokser i slike enger. Foto t.v. Annette Bär og t.h. Ellen Svalheim.

I litt kalkholdige områder kan man finne gras som dunhavre, og i de sørlige delene av Nord-Norge også hjertegras. Ellers på kalk vokser urter som gjeldkarve, fjellflokk, vill-løk, vill-lin, fjellfrøstjerne, gulmaure, (fjell)bakkestjerne, ulike marinøkler og orkideer. Noen av disse står på den norske rødlisten (og er truet) (www.artsdatbanken.no).

I litt fuktigere eng finnes arter som sølvbunke, jåblom, ballblom, skogstorkenebb, rød jonsokblom, marikåper, sibirgrasløk og hvitbladtistel. I fuktigere enger i Finnmark kan man finne østlige arter, foruten silkenellik som nevnt over også finnmarksfrøstjerne, storveronika og russekjeks.



Slåttemark på Kvanndalen i Rana kommune i Nordland. Bilde t.h. viser ballblom som er et vanlig innslag i litt fuktigere eng ved siden av arter som sølvbunke, jåblom, og skogstorkenebb. Foto t.v. Annette Bär, t.h. Ellen Svalheim.



Slåttemark med silkenellik i Anopset i Porsanger kommune i Finnmark. Bilde t.h viser nærbilde av silkenellik som er en østlig art og stedvis vokser i slåttemarkene i Finnmark. Begge foto Ingrid Golten.

Hvis slåtteenger blir liggende brakk, blir engene gjerne dominert av noen få, høyvokste arter. Hundekjeks, skogstorkenebb, marikåper og mjødurt er typisk, men også tromsøpalme kan komme inn. I innlandet er store felt av geitrams vanlig der drifta har opphørt, før busker og trær overtar i en senere fase av gjengroingen.

Mange gamle slåttemarkar brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarkar har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarkar holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge (Bele et al. 2014). Mye av denne teksten om slåttemark i Nord-Norge er hentet fra den.

2.1 Innledning

Rapliåsen er en liten fjellgård som ligger ved Bleikvatnet, nordøst for Bleikvassli i Hemnes kommune på omtrent 400 moh. Det er flere slåttemarkslokalteter som skjottes for å holde landskapet åpent og bevare det rike artsmangfoldet. Berggrunnen består dels av kalkspat- og dolomittmarmor, og er tydelig ganske kalkrik. Terrenget er variert, men stort sett kupert: til dels svært bratte skråninger mot Bleikvatnet, dels med innslag av lave bergknauser, og dels nokså flate partier.

På grunn av innlandsklima og høyde starter vekstsesongen sent.



Kart 1. Oversiktskart som viser lokalisering av Rabliåsen.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Det er ingen ordinær landbruksdrift på eiendommen og arealet holdes i hevd kun motivert av å vedlikeholde arealet så langt det er mulig og ved hjelp av tilskudd til skjøtsel. Det har blitt lagt ned en stor innsats med å åpne opp gjengrodd areal. Slåttetidspunkt er ofte avhengig av når familien har ledig kapasitet, som ikke nødvendigvis sammenfaller med optimale forhold og tid for slått. Likevel ser det ut som at nåværende skjøtelsesregime sørger i tilstrekkelig grad for at slåttemarkene er i god tilstand og artsmangfoldet med mange semi-naturlige arter bevares. I nåværende revidering har det blitt avgrenset en ny lokalitet som har blitt slått årlig i den siste perioden selv om den ikke var inkludert i skjøtelsesplanen fra 2016. Denne enga er ikke så artsrikt, men prioriteres at den skjottes på grunn av den sentrale beliggenheten og i forhold til landskapsinntrykket når man kommer til gården. Det finnes minst en lokalitet til som har potensiale til å kunne restaureres og skjottes som en artsrik slåttemark. Den ligger øst for Rabliåsen 1 og 2. Skjøtselen av denne enga nedprioriteres på nåværende tidspunkt siden arbeidsbelastningen med slått av de andre områdene er stor og bør sikres utført framfor å øke arealet.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Gården ble driftet trolig sammenhengende i ca 200 år fram til 2003 til tross for at den var veiløs fram til 1992/93. De fleste arealene har aldri vært pløyd eller tilsådd og brukt kunstgjødsel på. De flatest og tunnære arealene bærer dog noe gjødselpreg trolig på grunn av økte mengder naturgjødsel.

De siste årene fram til 2003 beitet 10-12 geiter på eiendommen og arealet ble slått og hesjet. Arealene lå brak i flere år etter 2003 før området ble befart og en skjøtselsplan ble laget i 2010. Siden den gangen har de viktigste områdene blitt skjøttet og suksessive blitt utvidet. I 2016 ble skjøtselsplanen revidert, og lokalitetene viste ikke lenger tegn til gjengroing. De siste årene har det blitt ryddet en del kratt og skog i kanten av engene.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Siden skjøtselsregimet vært innført i 2010 og utvidet suksessive til å omfatte større arealer har tilstanden til engene forbedret seg. Slåttemarkene er godt vedlikeholdt og artsmangfoldet er høyt. Slåtten av arealet gjennomføres med tohjulstraktor, også i de bratteste partiene, og tar til sammen 8-9 dager. På grunn av begrenset tid og at det ikke lenger er bruk for før rakes graset rett etter slåtten og dumpes på faste plasser i kanten av engene. Dette er ikke optimalt med tanke på at graset burde tørkes på bakken eller hesjes slik at frøene kan drysse av under håndteringen av graset og fornye/holde populasjonene av plantearter stabilt. Fjerning av krattet har gitt positiv effekt og har skapt større sammenhengende engarealer, spesielt på lokalitet Rabliåsen 3. Rabliåsen 4 har blitt slått i flere år selv om skjøtselen har ikke vært en del av skjøtselsplanen. Målet er å øke artsmangfold og redusere flekkvis dominans av enkelte arter som skogstorkenebb, sølvbunke og marikåpe sp.

2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Artsmangfoldet er høyt med mange semi-naturlige arter til stede, spesielt på Rabliåsen 1 som er den med størst kalkpåvirkning og skrinne forhold. Kalkpåvirkningen ellers varierer på de andre engene og noen er nokså frodige på grunn av fuktige og/eller næringsrike forhold. De fleste artene ble funnet igjen etter siste registrering, også spesielle arter som snøsøte og fjellmarihånd. Det ble registrert bl.a. småengkall, prestekrage, gullris, karve, tiriltunge, harerug, markjordbær, teiebær, hvitmaure, skogstorkenebb, hvitkløver, føyblom, tepperot, blåkoll, enghumleblom, engsyre, setergråurt, rød jonsokkblom, blåklokke, vendelrot og jonsokkkoll. Av gras og halvgrasarter ble det funnet gulaks, fjelltimotei, bakkefrytle, engkvein, sølvbunke, slirestarr og bleikstarr. Potensialet for beitemarksopp vurderes som høyt.

2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen

OPPSUMMERENDE VURDERING	I HØY GRAD	IMIDDELS GRAD	I LITEN GRAD
Har skjøtselen vært tilfredsstillende for å oppnå målene, jf skjøtselsplanen som nå revideres?		X	
Bør skjøtselen endres for neste skjøtselsplanperiode (neste 5 år)?			X
Er det realistisk at lokaliteten holdes i hevd de neste 5 åra?		X	

2.7 Mål for verdifull slåttemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):
Hevder mest mulig areal som tradisjonell slåttemark ved videreføring av årlig slått for å bevare god tilstand og eksisterende artsmangfold
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:
Arealet som inngår i naturbasen skal skjøttes som tradisjonell slåttemark. Videreføre skjøtselsregime med slått i månedsskifte juli/august, tørking og fjerning av graset og ingen gødsling. Slår lengst mulig ut i kanten og evt. rydde noe kratt og trær for å holde arealet på dagens størrelse.
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:
Artsmangfold skal holde seg stabilt høyt på Rabliåsen 1-3 basert på mange semi-naturlige engarter. Rabliåsen 4 bør åpne en jevnere fordeling av arter og uten økning av areal der enkelte arter dominerer. Fremmede arter og problemarter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal være fraværende, bl.a. hagelupin.

2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Ingen spesielle restaureringstiltak			

2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.9.1 Slått

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Rabliåsen 1: tung slått pga bratt terreng	Årlig	3,7 daa	juli/aug.
Rabliåsen 2 +3: middels tung slått, noe kuppert terreng	Årlig	1,5 + 4,3 daa	juli/aug.
Rabliåsen 4: lett slått, flat og jevnt terreng	Årlig	2,0 daa	juli/aug.
Fjerning av kratt i kanten av engene	Etter behov		

Dersom engene slås etappevis kan det med fordel byttes på rekkefølgen når delområdene slås for å ta hensyn til insekter og ulike tidspunkter når plantene blomstrer og produserer modne frø.

Generelt gjelder for skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes lengst mulig, helst 1-3 dager eller hesjes før det fjernes fra området som høy.
- Dumping av graset skal skje på de etablerte plassene i nedkant av engene for å forhindre tilsig av næringsstoffer
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin eller ljà, avhengig av bratthet, fuktighetsgrad og framkommelighet. Kantklipper med tråd kan benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i fuktige partier, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller store mengder bløt husdyrgjødsel.



Kart 2. Foreslåtte skjøtselstiltak for naturbaselokalitetene på Rabliåsen.

2.10 Oppfølging av skjøtelsesplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR:
2026 eller ved større endringer i driftsopplegget
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:
nei
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNTE TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
Slått
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN:
Roar Bustnes

2.11 Bilder fra lokaliteten(e)



Figur 3. Lokalitet Rabliåsen 1 ligger i en svært bratt skråning nedenfor gården. Foto: A. Bär



Figur 4. Enga Rabliåsen 1 er svært artsrik og det ble funnet bl.a. snøsøte og fjellmarinøkkel. Foto: A. Bär



Figur 5. Rabliåsen 2 er en frisk, kalkrik eng. Den ligger imellom våninghuset på øversiden og ei hyttetomt på nedsida.
Foto: A. Bär



Figur 6. Rabliåsen 3 ligger et stykke vest for gårdsplassen mot enden av halvøya Rabliås og strekker seg over flere platåer gjennom bjørkeskogen. Foto: A. Bär



Figur 7. I østenden av Rabliåsen 3 står det en gammel låve i øverkanten av enga. Foto: A. Bär



Figur 8. Rabliåsen 3. Graset dumpes flere plasser i kanten av enga Foto: A. Bär



Figur 9. Rabliåsen 4 er en ny lokalitet som ligger i innfallsporten til gården Rabliåsen og som har blitt slått årlig de siste årene. Foto: A. Bär

3 Referanse

Alvereng & Gaarder. 2016. Skjøtselsplan for Rapliåsen slåttemarker, Hemnes kommune, Nordland fylke. Miljøfaglig Utredning notat.

Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark. DN-rapport 2009-6. 60 s.

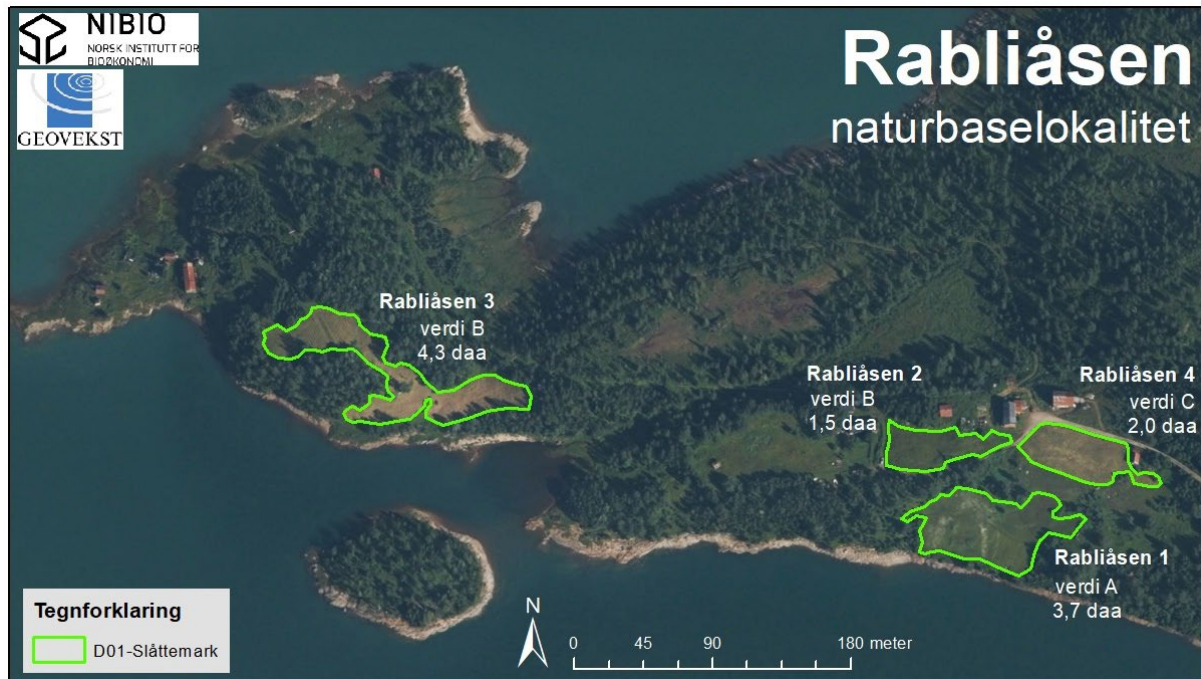
Naturbase. 2016. Faktaark for lokalitet Rabliåsen, rev. 2012 av A. Bär

Often, A., et al. 2005. Rapport fra registreringer i kulturlandskap i Nordland 1992-95. Fylkesmannen i Nordland, rapport 141 s.

Sommersel, G-A. 2010. Rapliåsen gård i Hemnes kommune, Nordland fylkes. Skjøtselsplan. Ecofact rapport 48. 55 s.

Vedlegg 1

1.1 Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase



Kart 3. Avgrensning av slåttemarkslokalitetene på Rabliåsen med verdi og arealstørrelse.

1.2 Rabliåsen 1

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Rabliåsen 1				Kommune Hemnes		Områdenr.		
ID i Naturbase BN00086244			*Registrert i felt av: Annette Bår			Dato: 22.07.2022		
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Alvereng & Gaarder 2016. Skjøtselsplan for Rapliåsen slåttemark, Hemnes kommune, Nordland fylke. Miljøfaglig Utredning notat. Naturbase 2016. Faktaark for lokalitet Rabliåsen, rev. 2012 av A. Bår Often, A., et al. 2005. Rapport fra registreringer i kulturlandskap i Nordland 1992-95. Fylkesmannen i Nordland, rapport 141 s. Sommersel, G-A., 2010. Rapliåsen gård i Hemnes kommune, Nordland fylkes. Skjøtselsplan. Ecofact rapport 48. 55 s.						Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -		
Hovednaturtype: Slåttemark – D01, 100 % Tilleggsnaturtyper:				Utforminger: D0108 Frisk/tørr, middels baserik slåtteeing i høyereliggende strøk og nordpå (T32-C-8 sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg)				
Verdi (A, B, C): A			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)								
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper: G8
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt		
20 – 50 m		Svak		Beite		Brenning		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				
		Dårlig		Lauving				

Områdebeskrivelse

Innledning

Området ble registrert for første gang i 1994 (Ofte m.fl. 2005). I 2010 ble det utarbeidet en skjøtselsplan for artrike slåttemarkar for første gang. Planen ble revidert i 2016 av Miljøfaglig Utredning. I anledning av en ny revidering ble området befart igjen i 2022 av regional fagkoordinator Annette Bär. Basert på feltregistreringer og i dialog med grunneieren ble områdenes avgrensing, verdisetting og aktuelle skjøtselstiltak vurdert. I tillegg ble det registrert artar og tilstand for slåttemarkslokalitetene på Rabliåsen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på Rabliåsen, en liten fjellgård ved Bleikvatnet, nordøst for Bleikvassli i Hemnes kommune. Den omfatter ei nokså bratt sørvendt li ned mot vatnet, på nedsiden av gårdstunet. Berggrunnen består dels av kalkspat- og dolomittmarmor, og er tydelig ganske kalkrik. Det er innslag av lave bergknauser i øvre deler av lia. Lokalitets avgrensning har blitt noe redigert i 2022 men følger stort same avgrensningkriterier som før: nokså tydelig mot bjørkeskog i vest og nord, mot kantsone ned mot sjøen som ikke slås lenger i sør, samt mot gjengroende eng i øst. Lokaliteten omfatter nå 3,7 daa.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Engtypene har hatt litt varierende betegnelser i tidligere beskrivelser avhengig av klassifiseringssystemet, men det er dog konsus at det er ei kalkrik eng som vekslar mellom frisk og tørr utforming (D0108/G8 Frisk/tørr, middels baserik slåtteeng i høyereliggende strøk og nordpå). Jfr. NiN2 faller enga under kartleggingseenhet T32-C-8 sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg.

Artsmangfold

Floraen er artsrik og kalkkrevende. De fleste artene har blitt gjenfunnet sammenlignet med funn i 2010 (1. skjøtselsplan). Bl.a. ble det registrert småengkall, prestekrage, gullris, karve, tiriltunge, harerug, markjordbær, teiebær, hvitmaure, skogstorkenebb, hvitkløver, følblom, tepperot, blåkoll, enghumleblom, engsyre, setergråurt, rød jonsokkblom, blåklokke, vendelrot, snøsøte, fjellmarinøkkel, og jonsokkoll. Av gras og halvgrasarter ble det funnet gulaks, fjelltimotei, bakkefrytle, engkvein, sølvbunke, slirestarr og bleikstarr. Potensialet for beitemarksopp vurderes som høyt.

Bruk, tilstand og påvirkning

Oftent m.fl. (2005) gjorde undersøkelser i 1994 og beskriver at enga trolig har vært i kontinuerlig hevd i ca 200 år, og at den aldri har vært pløyd eller tilsådd, bortsett fra noen små naturlige terrasser som har vært brukt som potetåkre, samt at den heller aldri har vært tilført kunstgjødsl. Ordinær landbruksdrift opphørte i 2003 og enga begynte å gro igjen til dels med begynnende oppslag av lauvkratt. I 2016 var enga igjen preget av god hevd med lavvokst feltsjikt og så godt som fravær av busker og kratt. En gammel smal kjørevei/sti går tvers gjennom enga, og det står et par småbjørker inntil den. Det er også et par små holmer/knauser som ikke slås ute på enga.

Enga bærer fortsatt ikke preg av gjødsling, jordbearbeiding eller lignende, og opphøret av hevd har sannsynligvis ikke vært av lengre varighet enn at artene var til stede, om enn i litt lavere antall for de mest gjengroingsfølsomme artene.

Fremmede artar

Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å opprettholde en fast skjøtsel med slått, der grasen fjernes, samtidig som det ikke gjødsles. Lokaliteten ligger i innlandet på over 400 meters høyde og veksten starter derfor seint. Slått en gang i sesongen, i månedsskiftet juli/august, ansees som tilstrekkelig for å opprettholde naturkvalitetene.

Del av helhetlig landskap

Gården Rapliåsen er registrert som nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse

Med grunnlag i faktaark fra høsten 2014 for slåttemark, oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse (3,7 daa), lav vekt på typevariasjon, høy vekt på arts mangfold (dels ut fra potensialvurderinger), høy vekt på tilstand, høy på påvirkning og høy på landskapsøkologi. Samlet gir dette verdien svært viktig - A.

1.3 Rabliåsen 2

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Rabliåsen 2				Kommune Hemnes		Områdenr.		
ID i Naturbase BN00086248			*Registrert i felt av: Annette Bår			Dato: 22.07.2022		
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Alvereng & Gaarder 2016. Skjøtselsplan for Rapliåsen slåttemark, Hemnes kommune, Nordland fylke. Miljøfaglig Utredning notat. Naturbase 2016. Faktaark for lokalitet Rabliåsen, rev. 2012 av A. Bår Often, A., et al. 2005. Rapport fra registreringer i kulturlandskap i Nordland 1992-95. Fylkesmannen i Nordland, rapport 141 s. Sommersel, G-A., 2010. Rapliåsen gård i Hemnes kommune, Nordland fylkes. Skjøtselsplan. Ecofact rapport 48. 55 s.						Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -		
Hovednaturtype: Slåttemark – D01, 100 % Tilleggsnaturtyper:				Utforminger: D0113 Frisk næringsrik «natureng», slått D0111 Vekselfuktig baserik slåtteeng (T32-C-10 kalkrik fukteng med klart hevdpreg og svakt preg av gjødsling)				
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)								
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper:
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt		G13
20 – 50 m		Svak		Beite		Brenning		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				
		Dårlig		Lauving				

Områdebeskrivelse

Innledning

Området ble registrert for første gang i 1994 (Ofte m.fl. 2005). I 2010 ble det utarbeidet en skjøtselsplan for artrike slåttemarkar for første gang. Planen ble revidert i 2016 av Miljøfaglig Utredning. I anledning av en ny revidering ble området befart igjen i 2022 av regional fagkoordinator Annette Bär. Basert på feltregistreringer og i dialog med grunneieren ble områdenes avgrensing, verdisetting og aktuelle skjøtselstiltak vurdert. I tillegg ble det registrert arter og tilstand for slåttemarkslokalitetene på Rapliåsen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på Rapliåsen, en liten fjellgård ved Bleikvatnet, nordøst for Bleikvassli i Hemnes kommune. Den omfatter ei litt ujevn eng vest for gårdstunet. Berggrunnen består dels av kalkspat- og dolomittmarmor, og er tydelig ganske kalkrik. Det er bergknauser ned mot en enkel veg i sør. Enga avgrensas ellers mot veg og hyttetomt samt mot mer gjødslet eng i vest og mot småskog i nord.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Dette er en frisk til fuktig eng av nokså kalkrik type, med overgang mot tørrere partier i sør. Bär (2012) og Sommersel (2010) nevner at den har vært gjødslet med naturgjødsel, og deler av enga har litt preg av gjødselpåvirkning. Naturtypeutformingen klassifiseres som en blanding av D0113 Frisk næringsrik «natureng», slått og D0111 Vekselfuktig baserik slåtteeng. Som NiN-type vil enga faller under T32-C-10 kalkrik fukteng med klart hevdpreg og svakt preg av gjødsling.

Artsmangfold

Det ble påvist en god del naturengarter typisk for gamle, lite gjødslede enger. Dette inkluderer arter som harerug, blåkklokke, tiriltunge, marinøkkel, karve, flekkmure, legeveronika, setergråurt, fjelltistel, engkvein, fjelltimotei, gulaks og slirestarr. Innslag av arter som tåler mer nitrofile forhold er stor, og enkelte arter dominerer flekkvis: skogstorkenebb, gullris, sølvbunke, ryllik, rød jonsokkblom, marikåpe sp., krypsoleie, engsyre og ballblom samt skogstilknyttede arter som kranskonvall og fjellfiol.

Bruk, tilstand og påvirkning

Oftan m.fl. (2005) beskriver et landskap i generelt god, tradisjonell hevd i 1994. Ordinær landbruksdrift opphørte i 2003. Både Sommersel (2010) og Bär (2012) beskriver disse engene som under gjengroing. I perioden mellom 2003 og 2010, da dagens eier startet med skjøtsel, har det ikke vært hevd på engene på Rapliåsen. Under besøket i 2016 gav derimot enga preg av å ha vært slått med påfølgende fjerning av gras et i noen år, med unntak av noen kantsoner ned mot vegen i sør.

Engene på Rapliåsen ble bare gjødslet med naturgjødsel da de var i drift. Trolig har det vært brukt så pass store mengder gjødsel på denne enga som ligger nokså nær driftsbygningene, at det derfor nå er et tydelig gjødselpreg i enkelte partier av enga. Det virker også sannsynlig at deler, særlig lengst vest, har vært pløyd opp tidligere, uten at nevnte kilder gir noen vurdering av det.

Fremmede arter

Hagelupin (status SE) er registrert på tomta ovenfor enga mot huset.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å opprettholde årlig skjøtsel med slått, der gras et fjernes, samtidig som det ikke gjødsles. Lokaliteten ligger i innlandet på over 400 meters høyde, og veksten starter derfor seint. Slått en gang i sesongen, i månedsskiftet juli/august, ansees som tilstrekkelig for å opprettholde naturkvalitetene. Enga bør slås helt ut mot kantene for å forhindre at hagelupin, kratt og andre nitrofile arter sprer seg fra kanten inn i enga og forringer engarealet og kvalitet.

Del av helhetlig landskap

Gården Rapliåsen er registrert som nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse

Enga har en blanding av artsrike områder dominert av semi-naturlige engarter og områder der det er mer frodig og gjødselspreget. Slike områder domineres fort av enkelte arter som i dette tilfellet og engene gror også fort igjen. Engas tilstand vurderes litt svakere siden det er ujevnt fordeling av arter med et større innslag av nitrofile arter enn i 2016. Enga vurderes å ha regional verdi; viktig (B).

1.4 Rabliåsen 3

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten				Kommune		Områdenr.		
Rabliåsen 3				Hemnes				
ID i Naturbase			*Registrert i felt av:			Dato:		
BN00086246			Annette Bår			22.07.2022		
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige)						Skjøtselsavtale:		
<p>Alvereng & Gaarder 2016. Skjøtselsplan for Rapliåsen slåttemarker, Hemnes kommune, Nordland fylke. Miljøfaglig Utredning notat. Naturbase 2016. Faktaark for lokalitet Rabliåsen, rev. 2012 av A. Bår Often, A., et al. 2005. Rapport fra registreringer i kulturlandskap i Nordland 1992-95. Fylkesmannen i Nordland, rapport 141 s. Sommersel, G-A., 2010. Rapliåsen gård i Hemnes kommune, Nordland fylkes. Skjøtselsplan. Ecofact rapport 48. 55 s.</p>						<p>Inngått år: - Utløper år: -</p>		
Hovednaturtype:				Utforminger:				
Slåttemark – D01, 100 %				D0113 Frisk næringsrik «natureng», slått				
Tilleggsnaturtyper:				D0115 svak lågurtslåtteeng				
				(T32-C-21 svakt kalkrik eng med svakt preg av gjødsling				
				T32-C-20 svakt kalkrik eng med klart hevdpreg)				
Verdi (A, B, C):			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)					
B			Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)								
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper:
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt		G13 G8
20 – 50 m		Svak		Beite		Brenning		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				
		Dårlig		Lauving				

Områdebeskrivelse

Innledning

Enga på Rabliåsen ble registrert for første gang i 1994 (Ofte m.fl. 2005). I 2010 ble det utarbeidet en skjøtselsplan for artrike slåttemarkar for første gang. Planen ble revidert i 2016 av Miljøfaglig Utredning. I anledning av en ny revidering ble området befart igjen i 2022 av regional fagkoordinator Annette Bär. Basert på feltregistreringer og i dialog med grunneieren ble lokalitetsavgrensing, verdisetting og aktuelle skjøtselstiltak vurdert. I tillegg ble det registrert artar og tilstand for denne slåttemarkslokaliteten på Rabliåsen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på Rapliåsen, en liten fjellgård ved Bleikvatnet, nordøst for Bleikvassli i Hemnes kommune. Den omfatter et litt ujevnt terreng på vestre del av tanga ut i vatnet. Enga strekker seg over flere platåer og knyttes sammen med passasjer gjennom en ung fjellbjørkeskog. Tidligere har sikkert hele område vært treløst og ble både slått og beitet. Berggrunnen består dels av kalkspat- og dolomittmarmor, men dette vises ikke spesielt tydelig på floraen her. Engene avgrensnes dels mot skog, dels mot vatnet og dels mot en enkel traktorveg i nord og omfatter 4,3 daa totalt.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Dette er friske enger av intermediær til svak kalkrik type. Bär (2012) og Sommersel (2010) nevner at den har vært gjødslet med naturgjødsel, og deler av engane har litt preg av gjødselpåvirkning. Som naturtypeutformingen betegnes de som en blanding av DO113 Frisk næringsrik «natureng», slått og DO115 svak lågurtslåtteeeng.

Jfr. NiN2 klassifiseres engane som T32-C-21 svakt kalkrik eng med svakt preg av gjødsling; T32-C-20 svakt kalkrik eng med klart hevdpreg.

Artsmangfold

Dominerende urter er gulris, engsoleie og fjellfiol. Andel skogstorkenebb og enghumleblom har trolig gått tilbake og dominerer nå bare i noen kantpartier og forsenkningar. Ellers finnes av urter ballblom, hvitkløver, forglemmegei, rød jonsokkblom, øyentrøst sp., setergråurt, følblom, perlevintergrønn, skogstjerne, marimjelle, harerug, flekkmure, fjelltistel, engsyre, tiriltunge og småengkall. Av grasarter ble det registrert gulaks, fjelltimotei, engkvein, bakkefrytle og sølvbunke.

Bruk, tilstand og påvirkning

Ofte m.fl. (2005) beskriver et landskap i generelt god, tradisjonell hevd i 1994. Ordinær landbruksdrift opphørte i 2003. Engene på Rapliåsen ble bare gjødslet med naturgjødsel da de var i drift. Sannsynligvis har deler av dem vært pløyd for lang tid tilbake. Både Sommersel (2010), Bär (2012) og Gaarder (2016) beskriver disse engene preget av gjengroing. Etter 2016 har lokaliteten vært slått igjen årlig og trinnvis utvidet ved å fjerne kratt og større trær i kanten av engane. Nå fremstår engane som velskjøttet uten oppslag av trær og busker i selve engane.

Fremmede artar

Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å opprettholde årlig skjøtsel med slått, der gras fjernes, samtidig som det ikke gjødsles. Fjerning av kratt og større trær kan gjøres etter behov for å beholde størrelsen på slåttemarka og for å øke solinnstråling, men det er ikke et krav om fjerning med tanke på å øke engarealet. Lokaliteten ligger i innlandet på over 400 meters høyd og veksten starter derfor seint. Slått en gang i sesongen, i månedsskiftet juli/august, ansees som tilstrekkelig for å opprettholde naturkvalitetene.

Del av helhetlig landskap

Gården Rapliåsen som er registrert som nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse

Tilstanden av enga på 4,3 daa er god og artmangfoldet er middels høyt. De siste årene har skjøtselen bestått av årlig slått og fjerning av kratt og skog rundt enga. Samlet gir dette verdien viktig – B.

1.5 Rabliåsen 4

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Rabliåsen 4				Kommune Hemnes		Områdenr.		
ID i Naturbase			*Registrert i felt av: Annette Bår			Dato: 22.07.2022		
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige)						Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -		
Hovednaturtype: Slåttemark – D01, 100 %				Utforminger: Frisk næringsrik «gammeleng» - D0114 Frisk fattigeng slått – D0104 (T32-C4 intermediaær eng med klart hevdpreg; T41 – oppdyrket mark med preg av semi-naturlig eng)				
Tilleggsnaturtyper:								
Verdi (A, B, C): C			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)								
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper:
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt		G4 G13
20 – 50 m		Svak		Beite		Brenning		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				
		Dårlig		Lauving				

Områdebeskrivelse

Innledning

Rabliåsen ble registrert for første gang i 1994 (Ofte m.fl. 2005). I 2010 ble det utarbeidet en skjøtselsplan for artrike slåttemark. Planen ble revidert i 2016 av Miljøfaglig Utredning, men uten at lokaliteten Rabliåsen 4 ble avgrenset. I anledning av en ny revidering ble området befart igjen i 2022 av regional fagkoordinator A. Bär. Basert på feltregistreringer og i dialog med grunneieren ble denne lokaliteten vurdert på nytt, avgrenset, verdisatt og aktuelle skjøtselstiltak har blitt vurdert.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på Rapliåsen, en liten fjellgård ved Bleikvatnet, nordøst for Bleikvassli i Hemnes kommune. Den omfatter areal som ligger på nedsida av veien før man kjører inn på tunet. Berggrunnen består dels av kalkspat- og dolomittmarmor, men kalkpreget setter ikke tydelig preg på artssammensetningen. Lokaliteten avgrenses mot veien i nord og vest. Den østlige delen strekker seg til en gammel låve og på sørsiden avslutter enger før terrenget faller bratt ned mot vatnet.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Enga er 2 daa stor og har en fin og jevn struktur, men er trolig noe gjødselspåvirket. Den har glidende overganger mellom å være en frisk fattigeng (DO104) og frisk næringsrik «gammeleng»/»natureng» (DO114). I NiN2 faller enga under kartleggingsenhetene T32-C4 intermediær eng med klart hevdpreg og T41 – oppdyrket mark med preg av semi-naturlig eng.

Artsmangfold

Under registreringen i 2022 var enga preget av en høy andel småengkall, mye ryllik og marikåpe sp. Av urter fantes ellers en del arter som tåler bedre næringsforsyning godt: engsoleie, engsyre, vanlig arve, løvetann sp, skogstorkenebb, mjødukt, hvitkløver, rød jonsokkblom og enghumleblom. Harerug, fjellfiol, følblom, setergråurt, ballblom, gulris og vendelrot ble også registrert. Av grasarter fantes engkvein, fjelltimotei og rapp sp.

Bruk, tilstand og påvirkning

Enga ligger nært driftsbygningene og har trolig vært i bruk lenge. Arealet er slett og lett å høste. Det bærer fortsatt noe preg av tidligere gjødsling og jordbearbeiding. Selv om enga har ikke vært avgrenset som en slåttemarkslokalitet etter revideringen av skjøtselsplanen i 2016 har den likevel blitt slått hvert år og artssammensetningen har fått et større preg med semi-naturlige arter.

Fremmede arter

Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å videreføre et skjøtselsregime med årlig, sent slått, der gras fjernes, samtidig som det ikke gjødsles. Lokaliteten ligger i innlandet på over 400 meters høyde og veksten starter derfor seint. Slått en gang i månedsskiftet juli/august, ansees som tilstrekkelig for å opprettholde naturkvalitetene. Enga er frodig og kan lett gro igjen eller får dominans av enkelte arter. Derfor bør den slås helt ut i kanten at gjengroingsarter ikke sprer seg i eng og for å beholde arealet med typisk slåttepreg.

Del av helhetlig landskap

Gården Rapliåsen som er registrert som nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse

Enga er på 2 daa og er middels artsrik. Artsmangfoldet er preget av frodige forhold og trolig noe gjødsling, men er i ferd med å få større semi-naturlig preg. Den har blitt slått årlig over en lengre periode og er i god hevd. Enga er en viktig brikke for landskapsinntrykket når man kommer til gården siden den ligger sentralt inntil gårdsplassen på Rabliåsen. Enga vurderes å ha lokalt verdi (C).

Vedlegg 2 Artsliste (ikke fullstendig)

Tabell 1. Registrerte karplanter på Rabliåsen.

Arter	2010+ 2012+2016	2022	20..	20..
bakkestjerne	x			
ballblom		x		
bergskrinneblom	x			
bleikstarr		x		
blåklokke	x	x		
blåkoll		x		
engfrytle	x	x		
enghumleblom	x	x		
engkvein		x		
engmarikåpe	x	x		
engsoleie	x	x		
engsyre	x	x		
finnskjegg	x			
fjellfiol		x		
fjellgulaks	x			
fjellmarinøkkel	x	x		
fjellrapp	x	x		
fjelltimotei	x	x		
fjelltistel	x	x		
flekkmure	x	x		
føllblom		x		
gråøyentrøst	x	x		
grønnkurle	x			
gulaks	x	x		
gulris		x		
hærerug	x	x		
hvitkløver		x		
hvitmaure		x		
jonsokkoll		x		
karve	x	x		
kranskonvall	x			
krypsoleie		x		
legeveronika		x		
marigras	x			
marimjelle		x		
marinøkkel	x	x		
markjordbær	x	x		
mjødurt	x	x		
mørkskjellet vokssopp	x			
nattfiol		x		
perlevintergrønn		x		
prestekrage	x	x		
rød jonsokkblom		x		

ryllik		x
setergråurt		x
seterrapp	x	
skogstjerne		x
skogstorkenebb	x	x
slirestarr		x
småengkall	x	x
snøsøte	x	x
sølvbunke	x	x
stormaure	x	
sumpmaure	x	
svartstarr	x	
teiebær		x
tepperot		x
tiriltunge	x	x
tråshiv		x
vanlig arve		x
vendelrot		x
åkersnelle		x

Vedlegg 3 Tiltakslogg, grunneiers notater

Her er det plass for grunneier å føre inn egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene.

AREAL/DELOMRÅDE	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/TIMER	ÅR

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.